

Regelvägg omkring 1940

Material i denna typ av husvägg: träreglar 120 x 120 mm, råspont, vindpapp, träfiberskivor typ Tretex, glasullsisolering typ Gullfiber, sågspån/kutterspån, locklistpanel, klippspik (ej smidd utan klippt ur ämnet) linoljefärg på panel, asbestarmerad cement så kallad eternit i fasad och på sockel. Betongblock i sockeln.

Material i fönster: trä, linoljekitt, valsat glas, beslag i pressad plåt målade med blymönja eller järnmönja.

Använda verktyg: hammare, såg, kniv, hyvel, penslar, kittkniv, till montering av eternit användes specialiserade verktyg.

Väggen i utställningen är en regelvägg uppförd med en bärande stomme av regelvirke med fack som fyllts med isolering och slutits inåt och utåt av vindpapp och råspont. Isoleringen består av glasfiberisolering¹ och av träspån av sågspån eller hyvelspån, så kallade kutterspån. Ibland användes även torv som isoleringsmaterial. Fasaden består av en stående hyvlad locklistpanel som målats med linoljefärg i en tidstypiskt ljus kulör. Om panelens var avsedd att målas med slamfärg var den ohyvlad, medan hyvlad panel utgjorde underlag för linoljefärg. En del av panelens locklister har tagits ned och på panelen har asbestarmerade cementskivor av typen eternit²spikats upp. Att klä fasaden med eternitskivor var en vanlig metod, det förekom även att man byggde fasaden i eternit från början.

Andra fasadmaterial som var vanliga på regelkonstruktioner var revetering, det vill säga att man putsade fasaden för att det skulle efterlikna ett stenhus. För att putsen skulle fästa användes antingen spräckpanel (liggande eller snedställd panel med sprickor som fäste för putsen) eller spiktegel (platt tegel som spikades på råsponten) eller reveteringsnät (vanligen tunt metallnät med vassrör).

Reverteringsnät kan i utställningen ses i taket ovanför tegelväggen cirka 1900.

Taken täcktes ofta med papp, svart eller röd, eternitplattor, betongpannor eller lertegelpannor.

Utställningsväggen vilar på en grund av plintar som på utsidan täckts med en kraftig asbestarmerad cementskiva. Andra vanliga grundläggningssätt är torpargrund eller en källarvåning byggd med så kallade suggor, gjutna betongblock med hålrum, som putsas med cementbruk.

¹ Se eget faktablad om Gullfiber

² Se eget faktablad om Eternit

Fönstret med kopplade bågar har en infälld dropplista. Hörnbeslagen på fönstret är av pressad plåt, fyllda med linoljekitt och målade med blymönja³ för att skydda mot rost. Fönstret visar skicket både före och efter restaurering. Den vidgjorda delen är målade med linoljefärg, olika färg på karm respektive båge.

Väggens insida är klädd med råspont och sedan träfiberplatta av typen Tretex. Plattan har grundats med en linoljestykning för att kunna tapetseras. En enkel profilerad golvlister avslutar väggen.

Miljöaspekter

Väggen innehåller en del miljöfarliga ämnen som blymönja och asbest och hanteringen av dessa ska ske utifrån särskilda föreskrifter. Så länge eterniten sitter på plats och inte är skadad är den ofarlig. Det är först när asbestdamm frigörs som det kan innebära risker för hälsan. Isoleringen är tunn och inte så effektiv men sågspån och kutterspån är förnyelsebart och lättillgängligt. Den porösa fiberplattan ger viss värmeisolering men inte särskilt effektiv sådan, och vindpappen skyddar mot drag.

Vanliga problem

Ytterväggen är relativt tunn och ofta upplevs isoleringen som otillräcklig men vid tilläggsisolering kan alltför täta konstruktioner ge problem med fukt. En utvändigt tilläggsisolering innebär att väggen upplevs som för tjock, att anslutningar till tak och sockel blir svåra att lösa och att fönstren hamnar för långt in i väggen. Med varsamhet går det att tilläggsisolera men då kan fönster och detaljer behöva flyttas ut. Om man tilläggsisolerar invändigt uppstår problem med alla invändiga ytskikt och boytan blir mindre.

Bindemedlet i färgen som används för att måla den utvändiga träpanelen påverkar hållbarheten. De färger som lanserades på bred front under 1950-talet och framåt visade sig i flera fall vara alltför täta, vilket binder fukt och skadar panelen.

Oskadade asbestcementskivor sitter bäst där de sitter, oavsett om det handlar om tak- eller fasadplattor. Skulle en skiva skadas måste hela skivan tas bort och hanteras som asbestavfall. Ersättningskivor går att få tag på i liknande material. Om man ska göra ett hål i en skiva för att dra kablar eller annat, så måste man använda en maskin med dammsug och effektivt dammfilter som sedan ska tas om hand enligt gällande avfallsregler. Ett sätt att öka eternitens livslängd är att måla den. Det kan även kompensera för slitage som förändrat den ursprungliga färgsättningen, och gjort ytan mattare eller nedsliten.

³ Se eget faktablad om Blymönja

Trädgård

Egnahemsträdgårdarna ligger ofta för nära oss i tiden för att de ska uppfattas som särskilt spännande eller kulturhistoriskt intressanta. Tyvärr innebär det ofta att just dessa trädgårdar moderniseras till oigenkännlighet. Ursprungligen präglades de av enkelhet och innehöll inget som var onödigt eller konstlat. Odlingen var viktig i egnahemsträdgården och en köksträdgård och fruktträd hör till liksom en gräsmatta som gärna avgränsas av en rabatt eller rosengång.

Med funktionalismens genombrott ökade intresset för naturtomter. Växter som rhododendron bildade buskage och ibland anlades en damm i större trädgårdar. Höga staket och häckar ersattes av låga och diskreta inhägnader, inte sällan av tråd och metallstängsel.

I en del områden finns rekommendationer när det gäller utformning av staket och grindar, häckar och gångarnas beläggingsmaterial. Om detta finns är det naturligtvis viktigt att följa råden.